

אָבֵל אָדָם חַי וְכוּ' אָפִילוּ רַבָּנָן מוֹדוּ – ובתינוק בן יומו, חכמים סוברים שאינו נושא את עצמו (תוס' ד"ה אבל, וכהגת מהרש"ל), שהוא כחולה, לפי שנתפרקו אבריו מחמת הלידה, אבל בתינוק בן שמונה ימים מודים שנושא את עצמו (ע"פ תוס' להלן קל, א ד"ה רבי אליעזר, ותוספת שבת שח, קה בדעתם, וראה רע"ק"א להלן קכח, ב שדחה פירושו). ויש שפירש לדעה זו, שלא דוקא בתינוק בן יומו, אלא כל זמן שגורר רגליו ואינו נוטל אחת ומניח אחת (ראה להלן קכח, ב), סוברים חכמים שאינו נושא את עצמו (חזו"א א"ח מה, ג). ויש שפירשו, ששלוש מידות בקטן: תינוק קטן ממש שאינו מהלך כלל, נחשב ככפות [ראה בגמ' להלן], ואפילו רבי נתן מודה שאינו נושא את עצמו. ותינוק שמהלך ונוטל רגלו אחת ומניח אחת, אפילו חכמים מודים שנושא את עצמו. ומחלוקתם בתינוק שמהלך וגורר את רגליו, לרבי נתן נושא את עצמו, ולחכמים אינו נושא את עצמו (רמב"ן להלן קמא, ב; רשב"א שם; ר"ן שם; וראה ביאורים להלן ד"ה ומודה).

בְּן בְּתִירָא מְתִיר כְּסוּם – מפני שעומד לרכיב אדם, והחי נושא את עצמו (רש"י). ואין צריך לבדוק בכיסי האדם שמה יש בהם חפץ [שבו אין את ההיתר של 'חי נושא את עצמו'], מפני שגם אם יש שם חפץ, הוא טפל לרוכב, ומותר להוציאו על ידי הבהמה (הערות לגר"ש אלישיב מכורות ב, א, וראה ח' הגר"ז מכורות שם בשם הגר"ח שהניח בצ"ע).

בְּסוּס הַמְיוּחָד לְעוֹפוֹת – וחכמים אוסרים למכור לכרי גם בסוס המיוחד לאדם, גזירה משום סוס המיוחד לעופות (תוס' ד"ה בסוס; ריטב"א בפירוש ראשון), או משום שגזרו שמה ישנוה ממלאכתו לנשיאת אדם, וייחדו לנשיאת משא, או משום שכאשר הסוס מזקין, עושה בו מלאכה של טחינה בריחיים והוא אב מלאכה (רמב"ן; ריטב"א בפירוש שני, ר"ן). ויש שפירש, שבסוס המיוחד לאדם מודים חכמים שמתיר למכור, ולא נחלקו אלא בסוס המיוחד לעופות (תוס' ע"ז יד, ב ד"ה ובן).

וּמוֹדָה רַבִּי נֶתָן כְּכַפּוֹת – ובחולה (גמ' יומא סו, ב). שכיון שאינם יכולים להשמט מיד הנושאם, משרבטים ומכבידים עצמם שרוצים לברוח מיד שוביהם (ע"פ רש"י ד"ה דבי, ומהרש"א בדעתו). ויש שפירש, שמודה באלו משום שאינם יכולים לשאת ולהקל עצמם (רבינו חננאל; וראה בביאורים לעיל ד"ה אבל, שכל שאינו יכול ללכת אף לרבי נתן אינו נושא את עצמו). ■ להלכה, המוציא בהמה חיה ועוף, אע"פ שהם חיים, חייב [כדעת חכמים]. והמוציא אדם חי פטור אבל אסור מדרבנן, ואם היה כפות או חולה, המוציא חייב (רמב"ם שבת יח, טז; משנ"ב שח, קה, ו-ק; קנג; וראה גם שו"ע שח, כב ומשנ"ב שם, עה). וקטן שאינו יכול להלך בעצמו כלל, המוציא חייב (משנ"ב שח, קנד; וראה שעה"צ שם, קכד, וביאה"ל שם, וכן משנ"ב שיא, יא).

הֲנִי פְּרָאֵי דְקַמָּאן דְּכַפְתִּי דְמוּ – שהם רוכבים מעוטפים בבגדים רחבים, ונמנעים מלהציג רגליהם על הארץ מרוב עינוגם (רש"י). ויש שפירשו, שהם בעלי בשר, ואינם מתנדנדים כלל כשרוכבים על בהמה (ע"פ ריטב"א ומאירי).

שֶׁשָּׁגַע עַל הָאוֹכְלִין וְהִזִּיד עַל הַכָּלִי – ועל האוכלין חייב חטאת, ועל הכלי חייב סקילה (רש"י; רבינו חננאל; רשב"א בשם רה"ג). ויש סוברים שאינו חייב חטאת על האוכלין, שאינו שב מידיעתו [שאין חייבים חטאת על עבירה בשוגג אלא באופן שאם היה איסורה נודע לו היה פורש ולא עובר עליה, וכיון שהזיד על הכלי, יש לומר שגם אם היה נודע לו שאסור להוציא את האוכלין, היה מוציאם] (רמב"ן; רשב"א בפירוש ראשון; ר"ן; וראה תוס' לעיל צג, ב ד"ה ששגג). ויש שגרס 'ששגג על הכלי והזיד על האוכלין', ועל הכלי חייב חטאת, אבל על האוכלין אינו חייב סקילה, שלא התרו בו עליהם (תוס' שם בשם רשב"ם; רמב"ן ורשב"א בשם רבינו חננאל, וראה לעיל בשם רבינו חננאל שלפנינו). ויש שגרס רק 'כגון שהזיד בכלי', ולא 'ששגג על האוכלין', ופירש, שכל דברי הברייתא אמורים לענין סקילה, ועל האוכלין חייב סקילה כשהתרו בו משום אוכלין, ועל הכלי חייב סקילה אם התרו בו משום כלי (תוס' שם, ומהר"ם בדעתם). ויש שהוכיח מכאן [לפי פירוש רש"י הנ"ל] שהעושה מעשה שחייב עליו קרבן ומיתה, אינו פטור מקרבן שבא לכפרה מדין קים ליה בדבריה מיניה (תוס' פסחים כט, א ד"ה רבי נחוניא בשם ריב"א, ע"פ דבר יעקב). ויש שפירש טעם אחר לכך שאינו פטור מקרבן מדין קים ליה בדבריה מיניה, שהאוכל והכלי הם שני גופים (שיטה להר"ן לעיל צג, ב, והקשו עליו מכתובות א, א: דז שאכל תרומה שלו וקרע שיראין של חברו).

שֶׁהָחִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ – מיקל עצמו על הנושאים אותו (רש"י לעיל צג, ב ד"ה את), ומשקלו קל ממשקלו של המת (תוס' ערכין יט, ב ד"ה ושוקל, ע"פ גיטין נו, א). והנושאו פטור, שאינו כהוצאה שבמשכן, שלא הוציאו דבר חי (תוס' ד"ה שהחי, בשם ר"י) שמיקל עצמו (קרבן נתנאל ו, י, ויישב בזה שגם חכמים שמחייבים בבהמה חיה ועוף, לומדים ממשכן שאדם פטור, שלדעתם רק הוא מיקל עצמו). ויש שפירש, שטעם הפטור, כיון שהחי מיקל עצמו, נחשב כשנים שעשאוה שפטורים, ואינו דומה לזה יכול זה אינו יכול [שהנושאו יכול לשאתו אפילו היה מת, והחי אינו יכול לשאת עצמו], משום שהנושאו אינו יכול לשאתו בלי שהחי יסייע לו, ונחשב כמסייע שיש בו ממש (תוס' רא"ש, וראה תוס' ד"ה שהחי). ויש שפירש, שטעם הפטור, שכיון שיכול לשאת עצמו ולהגיע בעצמו למקום שמתלטלו, אין טלטלו דומה להוצאה החשובה שהיתה במשכן שבלא מעשה האדם לא היה החפץ יכול להגיע לבדו למקום שמתלטלו (אגרות משה א"ח ד, צ וי"ד א, ב בדעת בעל המאור נט, א מדפי הר"ן).

והמוציא את החי פטור אף על הבגדים שלובש (להלן קמב, א), שהם טפלים לו, בדומה לכלי שמבואר לעיל (צג, ב) שטפל לאוכלים פחות מכשיעורו (רש"י להלן שם ד"ה פטור; רמב"ם שבת יח, יז; תפארת יעקב על כלכלת שבת ו).

דְּמַשְׂרָפְטִי נִפְשִׂיהוּ – שאינם מקילים ונושאים את עצמם, אלא אדרבא נשמטים כלפי מטה, ומכבידים עצמם כדי להשמט מיד הנושאם (רש"י; מאירי). ויש שפירשו, שמחמת ביעתותא אינם מקילים ונושאים עצמם, ולא מחמת שמכבידים עצמם כדי להשמט מיד הנושאם (ע"פ רבינו חננאל, ומהרש"ל בשם ר"ח).